

Innhold

Kapittel 1: Målsettinger og strategiske satsinger	1
Kapittel 2: Internasjonalt samarbeid: Utfordringer, effekter og overordnede føringer.....	3
Kapittel 3: Samarbeidsarenaer	5
Kapittel 4: Organisering og arbeidsmetoder.....	7

Kapittel 1: Målsettinger og strategiske satsinger

Med utgangspunkt i Riksantikvarens egen strategi¹ og overordnede nasjonale og internasjonale føringer har Riksantikvaren en målsetting om å være et kunnskapsnavn for internasjonalt samarbeid på kulturmiljøfeltet. Følgende strategiske satsinger skal bidra til å oppnå dette:

Strategisk satsing nr. 1

Riksantikvaren bidrar til at et mangfold av kulturmiljø bevares gjennom oppfølging og implementering av internasjonale konvensjoner på kulturmiljøfeltet.

Riksantikvaren skal:

- Samordne arbeidet med den overordnede konvensjonsoppfølgingen i direktoratet der kulturmiljøkonvensjoner ses i sammenheng.
- Prioritere arbeidet med oppfølging av enkeltkonvensjoner på kulturmiljøfeltet, herunder videreføre norske prioriteringer i arbeidet med oppfølging av verdensarvkonvensjonen.
- Legge til rette for god dialog med relevante nasjonale og internasjonale aktører i arbeidet med konvensjonsoppfølgingen.

Strategisk satsing nr. 2

Riksantikvaren skal være en rådgiver for kulturmiljøforvaltningen i internasjonale kulturmiljøspørsmål.

Riksantikvaren skal:

- Innhente og formidle oversikt over internasjonal policyutvikling, prioriteringer og satsinger til relevante aktører i kulturmiljøforvaltningen.
- Være et tilgjengelig kontakt- og informasjonspunkt for kulturmiljøforvaltningen i spørsmål om internasjonalt kulturmiljøarbeid. Regionalforvaltningen og Sametinget vil prioriteres i dette arbeidet.
- Kommunisere Riksantikvarens internasjonale samarbeid eksternt

¹ Riksantikvarens strategi 2021 – 2025. <https://digitalt.ra.no/riksantikvarens-strategi-2021-til-2025>

Strategisk satsing nr. 3

Riksantikvaren skal tilrettelegge for deltakelse i internasjonale samarbeid, nettverk og forskning for norsk kulturmiljøforvaltning.

Riksantikvaren skal:

- Jobbe for å sikre muligheter for deltagelse for norsk kulturmiljøsektor i relevante kulturmiljøprogrammer, med fokus på EØS midlenes kultur- og kulturarvsprogrammer.
- Informere relevante aktører om muligheter for deltakelse i internasjonalt samarbeid, nettverk og FoU.
- Rådggi norske kulturmiljøaktører i spørsmål knyttet til internasjonal prosjektdeltakelse
- Legge til rette for god samordning med relevante nasjonale aktører i oppfølgingen av internasjonale spørsmål og samarbeid.

Strategisk satsing nr. 4

Riksantikvarens deltakelse i internasjonalt samarbeid skal bidra til kompetanseheving for direktoratets ansatte for å styrke bærekraftig forvaltning av kulturmiljø nasjonalt og internasjonalt.

Riksantikvaren skal:

- Legge til rette for at ansatte deltar i internasjonalt samarbeid, samt for koordinering og samordning.
- Kommunisere Riksantikvarens internasjonale samarbeid internt

Kapittel 2: Internasjonalt samarbeid: Utfordringer, effekter og overordnede føringer

Den internasjonale innsatsen på kulturmiljøfeltet har lenge vært et prioritert område i kulturmiljøpolitikken². Riksantikvaren bruker internasjonalt samarbeid strategisk for å innhente og dele kompetanse og kunnskap som er viktig for å realisere de nasjonale målene for kulturmiljøforvaltningen samt Riksantikvarens egne strategier og satsinger.

Utfordringer og effekter:

Kulturmiljøforvaltningen i Norge står ovenfor en rekke utfordringer. Riksantikvarens strategi peker på blant annet klimaendringer, demografiske endringer, teknologi og tjenesteutvikling samt en smidig forvaltning som særskilte fokusområder som vil påvirke forvaltningen fremover. Utfordringer knyttet til disse områdene deler vi med kulturmiljøforvaltningen i mange andre land. Det internasjonale samarbeidet gir dermed muligheter for å utvikle kompetanse og innhente kunnskap som kommer vår egen forvaltning til gode. Tilgang til forskning, utvikling og praksis fra viktige aktører som EU og UNESCO er viktig for å sikre at norsk forvaltning er basert på ny og oppdatert kunnskap. Samtidig deler vi erfaringer og god praksis fra norsk kulturmiljøforvaltning i relevante internasjonale fora og nettverk. Tilgang til kunnskaps- og kompetanseutvikling er dermed en bærebjelke og en viktig effekt av det internasjonale samarbeidet.

Riksantikvarens deltakelse i relevante internasjonale fora, samarbeid og nettverk har også en viktig effekt gjennom å bidra til å sikre muligheten for å fremme norske kulturmiljøinteresser, blant annet i regelverks- og politikktutviklingen i EU. I tillegg ser vi også økende utfordringer i det internasjonale bildet, der kulturmiljø settes under press grunnet krig og terror. Dette er utfordringer som ofte vil kreve en felles og koordinert internasjonal innsats. Gjennom muligheten til å påvirke initiativ og beslutninger kan Riksantikvaren dermed også bidra til å styrke arbeidet med en bærekraftig forvaltning av kulturmiljø globalt.

For Riksantikvaren som organisasjon er også internasjonalt arbeid viktig for å gi de ansatte tilgang til kompetanseheving og kunnskap, samtidig som vi også jobber for å sikre samarbeidsmuligheter for norske kulturmiljøaktører i relevante programmer, nettverk og prosjekter.

Det internasjonale samarbeidet er dermed et viktig redskap for Riksantikvaren for å sikre tilgang til deltagelse, kunnskap og påvirkning for norsk kulturmiljøsektor slik at vi på best mulig måte er rustet til å realisere de nasjonale målene i kulturmiljøpolitikken. Hvilke samarbeidsfora, nettverk, konvensjoner og prosjekter Riksantikvaren dermed deltar i er igjen formet av de føringene som ligger i den nasjonale kulturmiljøpolitikken, Riksantikvarens strategi og prioriterte fagområder, samt internasjonale prioriteringer, samarbeid og forpliktelser som Norge har inngått.

Nasjonale føringer:

Riksantikvaren har ansvar for at den statlige kulturmiljøpolitikken blir gjennomført. Kulturmiljømeldingen *Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold*³ legger opp til en ambisiøs global politikk på kulturmiljøfeltet. Meldingen peker ut tre særskilte områder for den internasjonale innsatsen – UNESCO/FN, EU/EØS og Norden som gir viktige føringer for

² Meld. St. 16. (2019-2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold*. S. 97.

³ Meld. St. 16. (2019-2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold*. S. 104

Riksantikvarens internasjonale engasjement. Hvordan Riksantikvaren jobber med disse samarbeidsområdene er ytterligere beskrevet i Kap. 3.

Kulturmiljømeldingen introduserte også tre nye nasjonale mål for kulturmiljøpolitikken: engasjement, bærekraft og mangfold. Disse tre målene ligger til grunn for *Riksantikvarens strategi 2021 – 2025*⁴ og dermed også vårt internasjonale arbeid. Strategien legger føringer for Riksantikvarens prioriteringer og satsinger fremover og vi skal blant annet jobbe internasjonalt for å formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljø, representere norske myndigheter i relevante internasjonale organer og bidra i arbeidet med å følge opp konvensjoner og avtaler om kulturmiljø⁵.

Internasjonale føringer og konvensjoner

Norge har sluttet seg til flere sentrale FN- og Europarådskonvensjoner på kulturmiljøfeltet. Disse er viktig for å sikre bevaring av viktige kulturmiljøverdier og legger føringer på vår nasjonale forvaltning. Noen sentrale konvensjoner for Riksantikvarens arbeid er: Konvensjonen om beskyttelse av kulturverdier i tilfelle av væpnet konflikt (Haag-konvensjonen), Konvensjonen om vern av verdens kultur og naturarv (Verdensarvkonvensjonen), Konvensjonen om vern av Europas faste kulturminner (Granada-konvensjonen), Konvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter, Konvensjonen om vern av den arkeologiske kulturarven (Valetta-konvensjonen), Konvensjonen om kulturarvens verdi for samfunnet (Faro-konvensjonen) og Den Europeiske Landskapskonvensjonen. Dette er ikke en uttømmende liste. En oversikt over konvensjoner med føringer for norsk kulturmiljøsektor er beskrevet i Kulturmiljømeldingens kapittel 7⁶. Riksantikvaren jobber aktivt med oppfølging av flere av de ovennevnte konvensjonene i dialog med Klima- og miljødepartementet.

Både EU og Europarådet utarbeider retningsgivende dokumenter og andre satsinger som også har betydning for vår forvaltning. EUs handlingsplan for kulturarv, *European Framework for Action on Cultural Heritage*, inneholder mange elementer som er sammenfallende med våre egne nasjonale mål for kulturmiljøpolitikken. EUs Grønne giv påvirker nær sagt alle politikkområder i EU og vil også ha betydning for kulturmiljøsektoren og er dermed et viktig tema i Riksantikvarens arbeid med EU. Gjennom EØS-avtalen tar også Norge inn EU-direktiver som kan påvirke kulturmiljøpolitikken og Riksantikvaren følger dette området for å sikre norske kulturmiljøinteresser.

FNs bærekraftsmål

Som et overordnet rammeverk for det internasjonale engasjementet ligger FNs bærekraftsmål. Bærekraftsmålene er universelle og legger føringer for alle politikkområder. Målene ligger dermed også til grunn for føringene i vår nasjonale kulturmiljøpolitikk. Som integrert del av norsk kulturmiljøpolitikk skal også Riksantikvarens internasjonale arbeid bidra til å sikre måloppnåelse. Selv om kultur og naturarv er omtalt i et eget delmål under bærekraftsmål 11 «Bærekraftige byer og samfunn», bidrar kulturmiljøsektoren til miljømessige, sosiale og økonomiske mål innenfor flere av de 17 bærekraftsmålene⁷.

⁴ *Riksantikvarens strategi 2021 – 2025*. s. 6

⁵ *Riksantikvarens strategi 2021 – 2025*. s. 6

⁶ *Meld. St. 16. (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold*. S. 28 – 32.

⁷ *Meld. St. 16. (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold*. S. 20.

Kapittel 3: Samarbeidsarenaer

Kulturmiljømeldingen legger tre hovedområder til grunn for den internasjonale innsatsen for kulturmiljøfeltet fremover⁸. I tråd med disse føringene vil Riksantikvaren fremover fokusere sin innsats på følgende samarbeidsområder:

UNESCO - FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon.

UNESCOS konvensjon om vern av verdens kultur- og naturarv (verdensarvkonvensjon) gir et globalt rammeverk for ivaretagelse av kulturarv, først og fremst gjennom utarbeidelse av felles standarder og normer. Norge var medlem av verdensarvkomiteen 2017 – 2021. I det videre arbeidet med konvensjonen skal Riksantikvaren jobbe for å videreføre norske prioriteringer fra komitéperioden⁹ i samarbeid med Miljødirektoratet. På et overordnet nivå, vil dette innebære fokus på sikring av universelle verdier, en mer representativ verdensarvliste og styrke institusjoner, eksperter og lokalsamfunn. Oppfølgingen av verdensarvkonvensjonen skjer i tett dialog med Klima- og miljødepartementet, som er ansvarlig for konvensjonen i Norge. Riksantikvaren bidrar også inn i arbeidet med World Heritage Leadership Programme som er et kapasitetsbyggingsprogram for forvaltning av verdensarven globalt i samarbeid mellom KLD, IUCN¹⁰ og ICCROM¹¹.

UNESCOS konvensjon om beskyttelse av kulturverdier i tilfelle væpnet konflikt (Haag-konvensjonen) fra 1954, og annen protokoll fra 1999, handler om å beskytte kulturarv i krig og konflikt så vel som i fredstid. Riksantikvaren vil prioritere arbeidet med implementeringen/iverksettelsen av konvensjonen fremover i samarbeid med Klima- og miljødepartementet.

EU, Europarådet og EØS

Samarbeidet med EU er viktig for Norge og omfatter også kulturmiljøområdet. Gjennom EØS-avtalen tar Norge inn EU-direktiver som kan påvirke kulturmiljøpolitikken. Riksantikvaren skal bidra til at norske klima- og miljøinteresser blir ivare tatt ved regelverks- og politikktutvikling i EU. Riksantikvaren følger også med på utvikling innen kulturmiljøfeltet i EU, der blant annet direktoratets arbeid med oppfølging av EUs Grønne giv (European Green Deal) er et viktig fokusområde.

Riksantikvaren jobber også med å følge opp Europarådets konvensjoner på kulturmiljøfeltet. Dette skal ses i sammenheng med øvrig konvensjonsoppfølging under UNESCO som beskrevet over.

Riksantikvaren har deltatt i utvikling og gjennomføring av EØS-midlenes kultur- og kulturarvprogrammer over flere perioder. Programmene er en viktig arena for samarbeid med Riksantikvarens søsterorganisasjoner og andre relevante kulturmiljømyndigheter i Europa, og utgjør en viktig bærebjelke i direktoratets europeiske faglige nettverk. Et overordnet mål for EØS-midlene er sosial og økonomisk utjevning i Europa og å styrke det bilaterale samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene. Riksantikvaren jobber for å sikre at kultur- og kulturarvprogrammene legger til rette for bilateralt samarbeid med norske kulturmiljøaktører, og Riksantikvaren informerer aktivt om muligheter for deltakelse og resultater av programmene.

⁸ Meld. St. 16. (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold. S. 97-104.

⁹ <https://www.riksantikvaren.no/arbeidsomrader/verdensarv/>

¹⁰ The International Union for Conservation of Nature (IUCN)

¹¹ International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM).

Norden

Riksantikvaren har over lang tid samarbeidet med nordiske søsterorganisasjoner og kolleger, både i enkeltprosjekt og regionale nettverk. Det er flere fellestrekk og felles utfordringer i kulturmiljøforvaltningen i de nordiske landene. Det er ofte en nordisk fellesforståelse i kulturmiljøspørsmål og de nordiske landene har jobbet mot sammenfallende mål i internasjonale kulturmiljøspørsmål; herunder oppfølgingen av UNESCOs konvensjoner. I tillegg foregår det også et bredt samarbeid gjennom bilaterale samarbeid, arbeidsgrupper og direkte kontakter på en rekke fagområder. De nordiske riksantikvarene møtes også årlig. Regjeringen er opptatt av å styrke det nordiske samarbeidet på kulturmiljøfeltet¹² og for Riksantikvaren er det viktig å videreutvikle dette satsingsområdet.

Bi- og multilaterale samarbeid og enkeltstående satsinger.

I tillegg til hovedsamarbeidsområdene skissert over, er Riksantikvaren involvert i enkelte bi – og multilaterale samarbeid og enkeltstående satsinger som har stor faglig verdi og relevans for direktoratet. Slike samarbeid kan for eksempel være knyttet til en spesiell tematikk eller metode som er faglig viktig, eller samarbeid som er ledd i oppfølging av norsk utenrikspolitikk. Inngåelse av nye bilaterale samarbeid og enkeltstående satsinger skal være i tråd med føringene lagt i denne strategien.

¹² Meld. St. 16. (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold. S 104.

Kapittel 4: Organisering og arbeidsmetoder

Riksantikvaren har jobbet internasjonalt i lang tid og deltar i en bred portefølje av samarbeid. Riksantikvaren vil bruke erfaring og kunnskap fra dette arbeidet for å sikre best mulig gjennomføring av sitt internasjonale samarbeid og prioriteringene i denne strategien.

Organiseringen og arbeidsmetodene skissert under er noen av de forskjellige arbeidsformene Riksantikvaren anvender i sitt internasjonale arbeid.

Samarbeid med nasjonale aktører:

Klima- og miljødepartementet har det overordnede ansvaret for den nasjonale kulturmiljøpolitikken og Riksantikvaren har dialog og samarbeid med departementet. For å sikre best mulig gjennomføring av de internasjonale oppgavene har Riksantikvaren både samarbeid og dialog med en rekke nasjonale aktører på kulturmiljøfeltet som Miljødirektoratet og Kulturrådet, og med aktører fra andre sektorer når dette er relevant.

Riksantikvaren har også utstrakt kontakt med de norske utenriksstasjonene knyttet til Utenriksdepartementet i flere av sine internasjonale oppgaver. Dialogen er svært viktig for å innhente blant annet landkunnskap og ved behov deltar representanter fra utenriksstasjonene i internasjonale møter der Riksantikvaren har en rolle.

Riksantikvaren jobber aktivt for å tilrettelegge for deltakelse i bilaterale samarbeid for norske kulturmiljøaktører. Dette innebærer dialog med et bredt spekter av aktører innen kulturmiljøforvaltningen som blant annet kommuner, fylkeskommuner, Sametinget, museer, frivillige organisasjoner og andre aktører innen kultur og utdanning. I flere tilfeller deltar også norske kulturmiljøaktører i internasjonale fora eller samarbeid sammen, eller parallelt, med Riksantikvaren og sikrer på den måten viktig kunnskap og kompetanse i prosjektene og samarbeidene.

Organisering:

Riksantikvaren har en egen seksjon for oppfølging av internasjonalt samarbeid og verdensarv som har en koordinerende funksjon i mange internasjonale oppgaver. En god gjennomføring av det internasjonale arbeidet i direktoratet er et felles ansvar på tvers av fagseksjoner og for organisasjonen som helhet. Dette innebærer at medarbeidere fra hele direktoratet enten deltar i, eller er ansvarlig for, internasjonale samarbeidsoppgaver. Alle avdelinger kan ta initiativ til internasjonale aktiviteter eller samarbeid der dette er av verdi for organisasjonen og i tråd med strategien for det internasjonale samarbeidet. I enkelte tilfeller vil den praktiske gjennomføringen for en internasjonal oppgave være delt mellom flere seksjoner/avdelinger. Internasjonal deltakelse og avtaleinngåelse koordineres med Seksjon for internasjonalt samarbeid og verdensarv. I eksisterende og nye internasjonale samarbeid er deltakelse fra alle avdelinger nødvendig for å sikre den samlede fagligheten i det internasjonale arbeidet.

Arbeidsmetoder:

Riksantikvarens internasjonale arbeid tar mange ulike former. Det krever blant annet kompetanse om arbeidsmetodene i multinasjonale og andre internasjonale fora og organisasjoner. Under gis et overblikk over noen av arbeidsmetodene direktoratet benytter i sitt internasjonale arbeid. Dette er ikke en uttømmende liste:

Fagekspert: Riksantikvaren deltar ofte som fagekspert i samarbeid og fora. Dette kan være innenfor alle etatens fagområder. Medarbeidere fra Seksjon for internasjonalt samarbeid og verdensarv har

også spisskompetanse på internasjonal samarbeidsmetodikk, spesielt knyttet til styre- og komitéarbeid og arbeidsformer i multinasjonale fora som FN. I mange tilfeller deltar både fagekspert og medarbeider fra ovennevnte seksjon sammen for å sikre helhetlig ekspertise. Rollen som fagekspert utøves på tvers av fagfelt.

Prosjektsamarbeid og koordinering: Riksantikvaren deltar i enkeltprosjekt på fagområder der dette er av verdi for direktoratet. Deltagelsen kan variere fra deltagelse i enkeltstående prosjektaktiviteter til prosjekt som går over flere år. Riksantikvaren kan ha rolle som både prosjektleder, prosjektpartner og koordinator.

Komitéarbeid: Etter fire år som medlem av Verdensarvkomitéen (2017-2021) har Riksantikvaren kompetanse på komitéarbeid knyttet til multinasjonale fora under blant annet FN. Komitéarbeid innebærer å fremforhandle, utvikle og fatte vedtak og politikk på kulturmiljøfeltet innenfor rammene av en konvensjon. Kompetansen fra komitéarbeid er viktig for oppfølging av arbeidet med alle konvensjoner på kulturmiljøfeltet. Selv om Norge ikke er komitémedlem, deltar Riksantikvaren i relevante arbeidsgrupper der det forhandles frem innhold og formuleringer som danner grunnlag for vedtak i komitéene.

Programstyring: Gjennom blant annet arbeidet med EØS-midlene har Riksantikvaren bygget kompetanse på programstyring av internasjonale kulturmiljøprogrammer over mange år. I de fleste tilfeller har Riksantikvaren en rolle som rådgiver knyttet til fremforhandling av faglig innhold og gjennomføring, samt utarbeidelse av styringsparametere for å sikre god gjennomføring av programmer. Riksantikvaren er i de fleste tilfeller medlem av programstyret, eller som deltaker i rådgivende organ for styret. Et viktig område er knyttet til rådgivning for å tilrettelegge for bilateralt samarbeid.

Nettverk og arbeidsgrupper: Riksantikvaren deltar i internasjonale fagnettverk og arbeidsgrupper. Dette kan være knyttet til et spesifikt fagområde eller til regionale nettverk for kulturmiljøforvaltningen generelt. Det er i stor grad Riksantikvarens medarbeidere som deltar, men i enkelte tilfeller deltar også riksantikvaren i nettverk for riksantikvarene på nordisk og europeisk nivå. I flere av fagnettverkene der Riksantikvaren deltar opprettes det arbeidsgrupper som får i oppgave å gå dypere ned i en bestemt tematikk. Riksantikvaren deltar i flere slike arbeidsgrupper på forskjellige fagfelt.

Tilrettelegger: Arbeidet med å tilrettelegge for norske aktørers deltakelse i internasjonalt samarbeid på kulturmiljøfeltet tar mange former, fra å sikre deltakelse i programmer til å gi råd til enkeltaktører knyttet til deres deltakelse i prosjekter. Dette krever utstrakt kontakt med kulturmiljømyndigheter i samarbeidsland og med norsk kulturmiljøsektor. Det innebærer også et aktivt kommunikasjonsarbeid for å formidle muligheter for deltagelse, prosjektforespørsler og veilede på områder som er knyttet til prosjektsøknad og prosjektinngåelse.

Andre oppgaver: Utover områdene skissert over jobber Riksantikvaren også med gjennomføring av seminarer, studieturer og konferanser både i Norge og internasjonalt. Riksantikvaren har kompetanse på gjennomføring av kurs.

Kommunikasjon: Riksantikvaren skal informere om sin internasjonale virksomhet. På enkelte arbeidsfelt inngår tydelige kommunikasjonsmandat og oppdrag, slik som i arbeidet med EØS-midlene. Riksantikvaren informerer om det internasjonale arbeidet og samarbeidsmuligheter gjennom blant annet møter, seminarer, artikler, nyhetsbrev, sosiale medier og andre særskilte informasjons- eller medietiltak. Det utarbeides også egne kommunikasjonsplaner og tiltak for utvalgte satsinger.